

ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШИХ ПРОФЕСІЙНИХ УЧИТЕЛІВ ТАНЦІВ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

У статті на основі психолого-педагогічної, історичної та мистецтвознавчої літератури показано діяльність перших учителів танців в епоху Відродження.

Ключові слова: перші вчителі, епоха Відродження.

В епоху Відродження танець стає надзвичайно популярним. Якщо у попередні століття він був лише частиною релігійного культу чи загальних розваг, то у добу Відродження в суспільстві змінюється ставлення до танцю, виділяються нові функції хореографічного мистецтва. Гріховність, негідність цього заняття, характерні для епохи Середньовіччя, за доби Відродження перетворюються на обов'язкову ознаку світського життя, танець стає однією з необхідних для вихованої й освіченої людини навичок (такою, як майстерне володіння шпагою, вміння їздити верхи, правильно говорити та витончено ораторувати). Танець під впливом музики перетворюється на професійне мистецтво.

Хореографія вступає на шлях самовизначення: мистецтво впорядковується, встановлюються певні правила і норми, шліфуються прийоми та структурні форми, відбувається остаточний поділ танців на народні (селянські) і придворні (дворянсько-феодалські), що було пов'язано з поглибленням соціального розшарування суспільства та відмінностями між способом життя простих людей і знаті. “Довільність минула, – пише К. Сакс – німецький учений. – Придворний і народний танець розділилися раз і назавжди. Вони постійно впливають один на одного, і їх мета стала в основі різною” [1].

Якщо народні танці зберігають свій невимушений, грубуватий характер, то стиль придворних танців стає урочистим, розміреним, дещо манірним. Це було зумовлено кількома чинниками. По-перше, пишний і тяжкий одяг феодалів виключав енергійні, напружені рухи, різкі стрибки. По-друге, сувора регламентація манер, правил поведінки і всього танцювального етикету призвели до виключення з танцю пантомімних та імпровізаційних елементів.

Відбувалася суттєва зміна у техніці танцю: баланс між рухами і ритмами танцю, упорядкування періодів коливання від спокою до руху, від спокою до напруження, чергування ритму танцю. Крім цього, змінилася техніка виконання: на зміну танцями з хороводною і лінійно-шеренговою композицією прийшли парні (дуетні) танці, побудовані на складних рухах і постанях, з характером більш-менш відвертої любовної гри. Основою хореографічного малюнка танцю стала швидка зміна епізодів, різних за характером рухів і кількістю учасників.

Необхідність регулювання танцювального етикету сприяла формуванню кадрів професійних танцмейстерів.

Отже, доцільно й актуально буде звернутися до історії появи перших танцмайстрерів і проаналізувати їх діяльність, дослідити, як саме вони навчали танців дітей в епоху Відродження.

В епоху Відродження мистецтво в житті людини займало суттєве місце. Питання історії танцювальної культури цієї епохи розглянуто в працях Ю.А. Бахрушина, Е.В. Бочарникової, М.В. Васильєвої-Рождественської та ін. [2]

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що сучасними науковцями було розглянуто проблеми цільової підготовки фахівців до роботи з аматорськими і дитячими художньо-виконавськими колективами та особливості формування особистості митця керівника творчого колективу (Н.М. Гусакова, Г.О. Єскіна, О.О. Ільченко, Ю.М. Лагусєв, В.Ф. Чабанний та ін.) [3].

У наш час питання появи перших професійних танцмейстерів в епоху Відродження розглядали Ю.Л. Гнесіна (“Розвиток професійного танцю в Середні віки та епоху Відродження”, 2002 р.) та О.М. Фокіна (дисертаційне дослідження “Хореографія в загальноосвітній школі як засіб гармонізації розвитку особистості” (2002 р.)).

Аналіз історико-педагогічної літератури та наукових праць учених дає змогу зазначити, що в сучасній педагогічній науці питанню появи перших учителів танців приділено не достатньо уваги.

Мета статті – на основі аналізу історико-педагогічної літератури показати зміст, форми та методи роботи перших учителів танців епохи Відродження.

Епоха Відродження викликала розвиток наукових знань та різних видів мистецтв, прогрес у всіх галузях суспільної діяльності людей. Народилася філософія гуманізму – вчення про людину як вінець природи. Ідеалом стає античність з її культом здорової, всебічно розвиненої людини.

Світські і церковні видовища підготували ґрунт для зародження в епоху Відродження балету, з його інтересом до людської особистості, життєрадісним і всеосяжним твердженням земного буття, прав людини на блага і радощі цього буття. Балет зародився наприкінці XIV ст. і саме з цього часу чітко простежується поступове становлення балету, кристалізація якого завершилася наприкінці XVI ст. [4].

Танцмейстери епохи Відродження створювали канонічні форми танців, які ретельно й пунктуально вивчали привілейовані верстви суспільства. Цьому багато в чому сприяли підручники (“Про мистецтво танка і танцю”, “Трактат про мистецтво танцю”), де систематизувалися рухи, була спроба зафіксувати танцювальні композиції. К. Сакс особливо виділяє Північну Італію як першу країну, де виникло професійне навчання танців і з’явилися перші підручники з історії танцю. І, справді, найпишніше танцювальне мистецтво розцвітає в Італії. Бали у Флоренції XV–XVI ст. – зразок пишноти, мальовничості, винахідливості. Італійських учителів танців

запрошували до різних країн світу. “Раніше професійні танцівники були мандрівними мімами й убогими жонглерами, а північноіталійський учитель танців посідав почесне становище”, – пише К. Сакс. Учитель був супутником принців, іноді – наперсником; на венеціанських весіллях, де існував звичай представляти наречену в мовчазному танці, міг виступати замість батька. Учителі епохи Відродження особливо були зацікавлені у створенні шкіл навчання танців. І вже в XV ст. в Італії з’явилися спеціальні школи танців, міцно стверджувалася професія вчителя танців [5].

Перші теоретики – вчителі танців виявилися і першими хореографами. Вони склали свої танці, спираючись на народну творчість. Початок становлення педагогіки хореографії можна віднести до межі XIV–XV ст., коли вчитель танців Доменіко да П’яченца (за деякими джерелами – Доменікіно да Феррара) з Північної Італії склав трактат “Про мистецтво танка і танцю”. Одна частина трактату присвячена танцю в цілому, інша – встановлює категорії основних рухів, серед них: дев’ять природних та п’ять штучних. Серед природних згадується простий і подвійний крок, шляхетна поза, поворот і напівповороти, уклін та стрибок. До штучних автор зараховує удари ніг, дрібний крок, стрибок зі зміною ніг. У 1463 р. Гульєльмо Ебрео (Гульєльмо з Пезаро по Блок) склав “Трактат про мистецтво танцю”, прикрашений вишуканими кольоровими малюнками [4; 6; 7]. Гульєльмо Ебрео вважався великим учителем танців і хореографом бального танцю. У його праці наведено дуже детальний огляд святкувань і пантомімних маскарадів, описано навіть гудзики на костюмах танцівників. Перші трактати про танці призначалися широкому колу читачів, тому що професійний танець тільки зароджувався.

У кінці XV ст. при монарших дворах з’являються хореографи – вчителі танців. До їх обов’язків входили постановка святкових видовищ і навчання танців осіб обох статей. У придворних виставах брали участь виключно придворні дами і кавалери, які досягали іноді великого мистецтва.

Основоположниками академічного танцю XVI ст. були Фабріціо Карозі і Чезаре Негрі, які у книгах “Танцівник” і “Милості любові” подали дані про класифікацію танців і правила їх виконання.

Виворотне положення ніг – ноги розгорнуті від стегна назовні – стало нормою не тільки професійного танцю, а й побутового. Таке положення ніг тривалий час багатьма мистецтвознавцями вважалось неприродним, штучно естетизованим. Але якщо проаналізувати стан людського тіла в положенні стоячи на двох ногах, то можна зробити висновок, що поява виворотного положення ніг у хореографії є закономірною. По-перше, постановка стоп з розгорнутими назовні носками дає більшу площу опори, що, у свою чергу, підвищує стійкість. По-друге, таке положення ніг змушує підтягувати корпус, випрямляти коліна, тобто з’являється таке положення корпусу, яке ми називаємо правильним.

Перше французьке керівництво з побутових і жанрових танців “Орхесографія, або трактат у формі діалогів, за яким усі можуть легко освоїти і

практикувати чесні заняття танцями”, видане в 1588 р., було написано теоретиком танцю Туано Арбо. У ньому автор докладно і точно описує композиції танців, манеру виконання, різновиди рухів, характер костюмів та аксесуарів, класифікацію народних і придворних танців, на відміну від італійських авторів, які дають опис тільки професійного танцю. Саме завдяки цьому трактату маємо уявлення про побутові танці того часу.

Танці міцно увійшли в побут привілейованих класів: король Франції Людовік XIV сам був чудовим танцівником (виступав разом з професіоналом Пьером Бошань), а за ним королева, двір і всі, хто прагнув наслідувати двір, училися танцювати.

У своєму дослідженні Л.Д. Блок зазначає, що в 1664 р. у Парижі було двісті танцювальних залів, де можна було навчитися танцю. Загальна кількість учителів танців у Франції сягала трьох–чотирьох тисяч. Учитель танців навчав не тільки танцювальних па, а й витончених манер.

Початком професійної танцювальної освіти в Західній Європі прийнято вважати 1661 р., коли Людовік XIV відкрив Академію танцю в Парижі. У XVII ст. балетний театр став повсюдно поширеним явищем. Нас цей період цікавить з тієї причини, що в одному з різновидів балетного спектаклю того часу – придворному балеті з виходами – брали участь придворні, а не професійні артисти.

Навчання танців було обов’язковою умовою виховання як хлопчиків, так і дівчаток привілейованих класів. Крім приватних учителів танців, почали з’являтися приватні пансіони, де навчання танців, музики, співу було системним і професійним. Про рівень підготовки вихованок приватного пансіону можна судити з такого факту: поставлена силами вихованок приватного пансіону Джозіас Пріста (Англія) опера Генрі Перселла “Дідона і Еней” на 11 років випередила професійну постановку і була більш насичена танцем.

Побутовий (придворний) танець не відставав від професійного, залишаючись досить складним для виконання. Судячи з опису танців того часу М.В. Васильєвої-Рождественської, їх виконання потребувало серйозного навчання. У танці були включені такі рухи, як глісуючий крок, перехрещення ніг, напів пальці, дрібні рухи типу *pas de bourree* (переступання), стрибки, обертання на одній нозі і т. д. Менует, включений до побутових танців у XVII ст., потребує особливої розмови. Стилiстично цей танець нескладний, але його виконання вимагало такої точності виконання, що менует тривалий час був своєрідною школою для професійних танцівників [4].

Підсумовуючи, можна зазначити, що в епоху Відродження танцювальне мистецтво стало в один ряд з іншими видами мистецтва й зовсім їм не поступалося. Танець піддається стилізації, заводиться в систему. Відкриваються величезні можливості людського тіла. Танець переходить від опису реальності до вираження думок, далі – від придворної вистави до театрального танцю.

Висновки. Таким чином, в епоху Відродження танець стає важливим чинником розвитку та виховання підростаючого покоління. На початку XV ст. з'являються перші спеціальні школи танців, а вже в кінці XV ст. при монарших дворах з'являються перші хореографи – міцно стверджується професія вчителя танців.

Основоположниками академічного танцю були Фабріціо Карозі і Чезаре Негрі. Вони перші подали класифікацію танців у своїх книгах “Танцівник” і “Милості любові”.

Отже, початком професійної танцювальної освіти прийнято вважати середину XVII ст., коли Людовік XIV відкрив Академію танцю в Парижі.

Таким чином, з'являється і поступово стверджує свої позиції педагогіка хореографії та необхідність у вчителях хореографії.

Список використаної літератури

1. Захаров Р.В. Сочинение танца. Страницы педагогического опыта / Захаров Ростислав Владимирович. – М. : Искусство, 1983. – 67 с.
2. Дугаржапов Д.В. Танец в культурном пространстве народов Байкальского региона : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 24.00.01 [Электронный ресурс] / Д.В. Дугаржапов. – Улан-Удэ, 2004. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/tanets-v-kulturnom-prostranstve-narodov-baikalskogo-regiona>.
3. Бурля О.А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / О.А. Бурля. – К., 2004. – 20 с.
4. Фокина Е.Н. Хореография в общеобразовательной школе как средство гармонизации развития личности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Фокина Елена Николаевна. – Тюмень, 2002. – 195 с.
5. Блок Л.Д. Классический танец. История и современность / Блок Людмила Дмитриевна. – М. : Искусство, 1987. – 556 с.
6. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С. Выготский. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 480 с.
7. Красовская В.М. Западноевропейский балетный театр: Очерки истории: От истоков до середины XVIII века / В.М. Красовская. – М. : Искусство, 1979. – 295 с.
8. Ромм В.В. Тысячелетия классического танца / В.В. Ромм. – Новосибирск, 1998. – 160 с.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2013.

Зинченко К.В. Деятельность первых профессиональных учителей танцев эпохи Возрождения

В статье на основе психолого-педагогической, исторической и искусствоведческой литературы показана деятельность первых учителей танцев в эпоху Возрождения

Ключевые слова: *первые учителя, эпоха Возрождения.*

Zynchenko K. Activities of the first professional dance teachers Renaissance

On the basis of psychological, educational, historical, and art historical literature, there are first shown as a dance teacher and their activities during the Renaissance.

Renaissance led to the development of scientific knowledge and the various arts, progress in all areas of social activity.

Choreography comes the path to self-determination: art ordered, established certain rules and regulations, grinding techniques and structural forms, there is a final separation between dancing folk (peasant) and courtiers (aristocratic - feudal), which was associated

with the deepening of social stratification and differences between the way of life of common people and the nobility.

What we saw was a significant change in the technique of dance: the balance between the movements and rhythms of dance, ordering swaying (swinging) periods from tranquility to motion, from rest to stress, alternation of rhythm of dance. In addition, the technique of the dance was also changed: roundelay and linear dance were replaced by partner (duet) dance, based on complex movements and figures with character of more or less sincere love game. The basis of dance picture was rapidly changing scenes, different movements and number of participants. In this period teachers of dance created a canonical form of dance that have been studied carefully and punctually by privileged strata of society. In the Renaissance, the first theorists were teachers of dancing and they were also the first choreographers. They composed their dances according to the folk art. The beginning of formation of dance pedagogy can be attributed to the line of

To the line XIV–XV centuries.

At the end of the XV century in the courts of monarchs emerged choreographers - dance teachers. Their duties included setting celebratory spectacle and dance training both sexes. In court performances took part only ladies and gentlemen, those sometimes reach great art (Became masters).

Teaching dance was a compulsory condition for education of boys and girls in privileged classes. Except of private dance teachers began to appear private board schools where learning dance, music and singing was systematic and professional. In the Renaissance the art of dance was on a par with other forms of art and it did not inferior at all. Dance underwent to styling and was systematized. Vast possibilities of the human body were opened. Dance moves from telling reality to express abstract ideas. Then from the idea to the court theater dance.

Key words: *first teachers, the Renaissance.*